Ner. 156.

MONITOR WARSZAWSKI.

W WARSZAWIE DNIA 29. GRUDNIA 1825. ROKU WE CZWARTEK.

Dostrzezenia meteorologiczne w Warszawie.

		Cieplomierz R.	Barometr.	Wiatr.	Stan Nieba.
Dnia 26 Grudnia	Zrana . . .	Stopni . 0	Cali 27 liniy 8,3	Południowy Południowo-wschodni	Mgla.
	Popołudniu .	Stopni . 0	„ — 7,3	Południowy Południowo-wschodni	Chmurno.
	Wieczorem .	Stopni . 0	„ — 6,7	Południowy Południowo-wschodni	Dżdżysto.
27	Zrana . . .	Stopni zimna . — 2	Cali 27 liniy 5,6	Południowy Południowo-wschodni	Chmurno.
	Popołudniu .	Stopni zimna . — 1	„ — 5,6	Południowy Południowo-wschodni	Mgla.
	Wieczorem .	Stopni zimna . — 1	„ — 5,8	Południowy Południowo-wschodni	Snieg pruszy.
28	Zrana . . .	Stopni zimna . — 2	Cali 27 liniy 5,4	Wschodni Południowo-wschodni	Snieg pruszy.
	Popołudniu .	Stopni zimna . — 3	„ — 5,7	Wschodni	Snieg pruszy.
	Wieczorem .	Stopni zimna . — 2	„ — 7,6	Południowo-wschodni	Chmurno.

Kommissya Rządowa Sprawiedliwości.

Podług Art. 1 uchwalonego na Seymie tegorocznym Prawa o przywileiach i hypotekach z dnia $\frac{1}{13}$ Czerwca r. b. tudzież Art. 1 prawa przechodniego z téyże daty, przepisy tytułu XVIII księgi III kodexu Cywilnego dotąd obowiązuiącego, z końcem roku bieżącego w swey mocy ustaią, a w ich mieysce prawo wyżéy wspomnione o przywileiach i hypotekach, z dniem 1. Stycznia 1826 r. zaczyna bydź obowiązuiącém.

Podług Art: 10 tegoż prawa, prawo Seymowe z dnia $\frac{14}{26}$ Kwietnia 1818 r. o hypotekach z tymże dniem 1 Stycznia 1826 r. wchodzi w moc obowiązuiącą względem wszystkich nieruchomości z tą w Art: 11 przepisaną modyfikacyą, że do nowéy regulacyi hypotek tych nieruchomości, do których takowe dotąd nie rozciągało się, iest przeznaczony ogólny termin prekluzyyny, że raczéy regulacya każdéy szczególney nieruchomości w tenczas tylko przedsięwziętą zostanie gdy o to zaydzie żądanie strony interesowanéy.

Gdy podług Art: 12 tegoż prawa, Kommissya Sprawiedliwości co do takich hypotek skrócone i mniey kosztowne postępowanie urządzić, oraz wskazać ma, do kogo czynności hypoteczne nadal należeć maią, przeto następuiące postanawia urządzenie.

Art: 1. Urzędy dotychczasowych Konserwatorów hypotek powiatowych, tudzież Notaryuszów powiatowych z dniem ostatnim Grudnia r. b. zupełnie ustaią.

W mieysce pierwszych wstępuią z dniem 1szym Stycznia 1826 r. Pisarze hypotek powiatowych, w mieysce drugich Regenci powiatowi.

Obowiązki Pisarzy hypotek powiatowych od tegoż dnia Pisarze Sądów Pokoiu, obowiązki Regentów powiatowych, dotychczasowi Notaryusze Powiatowi pełnić będą.

Art: 2. Konserwatorowie hypotek powiatowych, dotychczasowe księgi hypoteczne, z końcem roku bieżącego nazawsze zamkną i stósownie do art: 6 Instrukcyi hypotecznéy z roku 1809 właściwym Sędziom Pokoiu do poświadczenia przełożą.

Art: 3. Konserwatorowie tak poświadczone księgi wraz z repertoryami do nich należącemi, równie i wszelkie dawnieysze księgi i akta hypoteczne pod dozorem ich będące, z summaryuszami oddadzą z dokładną dezygnacyą ich właściwemu Sądowi Pokoiu, w którego archiwum nadal zostawać będą. Przy oddaniu ich Sąd Pokoiu spiszeł protokół, którego Oryginał z uwagami, iakieby znalazł, odeszle Trybunałowi, w archiwum swém zaś zatrzyma poświadczoną kopią.

Art: 4. Sądy Pokoiu i Trybunały dopełnienia przepisu art: 3 dopilnować są w obowiązku.

Art: 5 Czynność pierwiastkowéy regulacyi hypotek nieruchomości w art: 11 i 22 prawa z dnia $\frac{1}{13}$ Czerwca r. b. o przywileiach i hypotekach wymienionych, uskuteczni właściwy Sąd Pokoiu w sposobie niżéy przepisanym.

Art: 6. Rozpoznawanie i zatwierdzenie aktów téyże regulacyi, iako i wszelkich następnych czynności hypotecznych, należyć będzie do tegoż Sądu Pokoiu iako Zwierzchności hypotecznéy, z wolném odwołaniem się od decyzyów w téy mierze wydanych do właściwego Trybunału.

Art: 7 Komplet do rozpoznawania i zatwierdzenia stanowić będą: Podsędek, Pisarz i Podpisarz, z których każdy ma głos stanowczy.

Art: 8 Strona pierwiastkowéy regulacyi nowéy hypoteki żądaiąca, zgłosi się do Sądu Pokoiu. Spisany z nią będzie krótki protokół wniesionego żądania.

Art: 9. Z protokółem tym Pisarz złoży Akta hypoteczne. Na okładce aktów zapisze nazwisko Powiatu, nazwisko nieruchomości saméy, ieżeli iest wieyską, a numer iéy i nazwisko miasta, ieżeli iest mieyską i numer pod którym akta w repertorium aktów hypotecznych wpisane zostały. Jeżeli kilka iest nieruchomości w tymże powiecie lub mieście iedne nazwisko lub ieden numer maiących, Pisarz Akta hypoteczne odznaczy iak w art: 12. Lit. *b.* urządzenia tego przepisano. Na samym początku aktów, zostawioną będzie potrzebna ilość kart, z których iedna lub dwie pierwsze przeznaczone będą na summaryusz aktów, reszta zaś, na wykaz hypoteczny, do którego wzór Sądom Pokoiu zakommunikowanym zostanie. Po wykazie następować będzie protokół zgłoszenia się o regulacyą i dalsze czynności, z dołączonemi do nich dowodami. Karty na Summaryusz i wykaz przeznaczone Podsędek stósownie do Art: 15. Prawa z roku 1818 o hypotekach zaparafuie, inne zaś do Aktów przybywaiące czynności i składane przy nich dokumenta, Pisarz po wszyciu ich do Aktów na każdéy stronnicy zaliczbuie i takowe z wymienieniem daty ich i liczby karty do summaryuszu zaciągnie.

Art: 10. Akta hypoteczne są przeznaczone:

a) na zapisanie do nich aktu regulacyi nowéy hypoteki, na zapisanie w nich przez Regenta powiatowego wszelkich hypotecznych czynności dobréy woli, których zapisania w aktach hypotecznych, strony żądać będą, na zapisanie przez Pisarza wszelkich wniosków i oświadczeń stron działań hypotecznych dotyczących się tudzież decyzyów zwierzchności hypotecznéy.

b) na zachowanie w nich wszelkich dokumentów przy akcie regulacyi lub późnieyszych czynnościach złożonych.

c) na wykaz hypoteczny, na początku aktów znayduiący się, do którego Pisarz w rubrykach właściwych skróconą treść praw i obowiązków hypotecznych, stósownie do decyzyi zwierzchności hypotecznéy, z wyrażeniem daty decyzyi zapisać winien.

Art: 11. Sąd Pokoiu naydaléy w dni 14cie po zaszłém do niego żądaniu, pierwiastkowéy regulacyi, wywoła nieruchomość, któréy się żądanie dotyczy, przez obwieszczenia publiczne.

Jeźli w iednym czasie zaydzie żądanie o regulacyą kilku szczególnych nieruchomości, Sąd Pokoiu wywołanie ich w iednném obwieszczeniu połączy.

Art: 12. Obwieszczenia obeymować powinny:

a) wzmiankę o wniesioném żądaniu regulacyi.

b) nazwisko nieruchomości wywołuiącéy się, ieżeli iest wieyską; a numer iéy, ieżeli iest mieyską, z wyrażeniem nazwiska miasta i ulicy przy któréy iest położoną; Jeżeli w Powiecie więcéy nieruchomości oddzielnych pod iednym exystuie nazwiskiem, lub w mieście kilka nieruchomości pod iednym numerem, należy takowe albo podług liter, lub innych znamion, iakie w dawnieyszéy hypotece miały, lub podług nazwiska właścicieli, tak odznaczyć, aby z pewnością wiedzieć można, któréy się obwieszczenie dotyczy.

c) oznaczenie stałego terminu do regulacyi, dla każdéy szczególnéy nieruchomości.

d) wezwanie do właściciela i wszystkich, interes w tem maiących, aby w terminie oznaczonym w Sądzie Pokoiu osobiście, lub przez pełnomocnika urzędownie i szczególnie na to umocowanego stawili się, żądania swe i wnioski do aktu regulacyi podali i w dokumenta prawa ich udowodniaiące opatrzyli się.

e) ostrzeżenie właściciela i interessantów, że w przypadku nie stawienia się w terminie regulacyi, właściciel, ieżeliby który z interessantów tego żądał, podpadnie karze 10ciu do 50ciu złotych a nadto podług art: 150 prawa z roku 1818 o hypotekach, utraci wszelkie dobrodzieystwa prawne względem swych wierzycieli. Każdy zaś interessowany, któryby w terminie oznaczonym z prawami swemi nie zgłosił się, podpadnie skutkom prekluzyi art: 154 i 160 prawa z roku 1818 o hypotekach przepisanym.

f) uwiadomienie interessentów o dniu w którym decyzya w skutek aktu pierwiastkowéy regulacyi przez Sąd Pokoiu wydać się maiąca, na audyencyi tegoż Sądu, ogłoszoną zostanie, że od dnia ogłoszenia iéy, zacznie sie rachować czas do odwołania się od takowéy, że zatém w tymże dniu bez dalszego wezwania na ogłoszeniu iéy przytomnemi bydź powinni.

Art: 13. Termin do pierwiastkowéy regulacyi nowéy hypoteki będzie trzymiesięczny, rachuiąc od daty obwieszczenia.

Gdy iednak podług art: 13 i 16 prawa z dnia $\frac{1}{13}$ Czerwca r. b. o przywileiach i hypotekach, wszelkie hypoteki prawne czyli tayne, które ieszcze istnieią, maią dozwolony roczny termin do obiawienia ich w hypotece, a z tego powodu przed końcem roku 1826 żadna prekluzya ich nastąpić nie może, Sądy Pokoiu przeto termina do pierwiastkowéy regulacyi hypoteki tych nieruchomości, które aż do dnia 1 Października r. b. włącznie, wywołane zostaną, dopiero na rok 1827 wyznaczyć powinny.

Art: 14. Wolno każdemu z hypoteką prawną, do ksiąg hypotecznych ieszcze nie wpisaną, w ciągu roku 1826 zgłosić się do Sądu Pokoiu, w celu zapewnienia swego prawa i pierwszeństwa iakieby mu służyć mogło.

Wolno w podobnym zamiarze, każdemu maiącemu iakikolwiek inny do hypoteki ieszcze nie wpisany tytuł, czyli to do własności nieruchomości, czyli do prawa rzeczonego, zgłosić się z takowym do Sądu Pokoiu.

Jeżeli przed zgłoszeniem się takowém nie nastąpiło ieszcze przez właściciela lub innego interessenta żądanie pierwiastkowéy regulacyi, żądanie takowe połączone będzie z témże zgłoszeniem się.

W przypadkach powyższych, Pisarz spisze protokół wniosków zgłaszaiącego się, ostrzeże go, że pomimo tego w terminie do pierwiastkowéy regulacyi oznaczonym stawić się powinien, pod skutkami w art. 154 i 160 prawa z r. 1818 o hypotekach przepisanemi i o takowém ostrzeżeniu w protokóle uczyni wzmiankę.— Sąd Pokoiu w skutek zgłoszenia się takowego wywołanie do regulacyi hypoteki uskuteczni.

Art. 15. Obwieszczenia wywołuiące regulacyą ogłoszone będą bezpłatnie w Monitorze Warszawskim raz ieden. Sąd Pokoiu obwieszczenia gotowe Redakcyi Monitora pod rubryką Interes Rządowy tak wcześnie odeśle, aby naydaléy w dni 14 od daty ich, w Monitorze umieszczone bydź mogły. Wezwie oraz Redakcyą o odesłanie sobie pod takąż rubryką do aktów hypotecznych, w dowód nastąpionego ogłoszenia Exemplarza, takowe obeymuiącego.

W przypadku, gdy w iedném obwieszczeniu kilka nieruchomości było wywołanych lub w iednym exemplarzu Monitora kilka obwieszczeń iednego sądu znaydowało się, Sąd Policyi nie ma żądać przesłania sobie do akt każdéy wywołanéy nieruchomości, oddzielnego exemplarza Monitora, lecz iednego tylko, a przyymuiący akt nowéy regulacyi, zapisze tylko w akcie wzmiankę o nastąpionéṁ obwieszczeniu i wymieni, gdzie się znayduie exemplarz takowe dowodzący.

Art: 16. Oprócz ogłoszenia obwieszczeń w Monitorze, takowe aż do terminu pierwiastkowéy regulacyi wywieszone będą w Sądzie Pokoiu, w mieyscu na obwieszczenia sądowe przeznaczoném, Pisarz nastąpione wywieszenie ich poświadczy.

Art: 17. Gdy nietylko właścicielowi lecz każdemu interess w tém maiącemu iest wolno żądać wywołania nieruchomości do pierwiastkowéy regulacyi, przeto w przypadku ostatnim Sąd Pokoiu oprócz obwieszczeń publicznych uwiądomi w krótkości właściciela o żądaniu wniesionéṁ, o dniu regulacyi i do ogłoszenia decyzyi, w skutek aktu regulacyi wydać się maiącéy oznaczonym i wezwie go do stawienia w terminie, a to pod karą 10 do 50 zł. ieśliby który z interessantów o takową wnosił, i pod uniknieniem skutków art. 150 prawa z r. 1818 o hypotekach przepisanych. Woźny uwiadomienie takowe doręczaiący, zostawi właścicielowi kopią, a oryginał z poświadczeniem doręczenia sądowi zwróci.

Art: 18. Sąd Pokoiu wyznaczaiąc termina do regulacyi i ogłoszenia decyzyi, termina takowe zaciągnie zaraz do oddzielnego reiestru terminów hypotecznych iaki utrzymać winien. Z reiestru tegoż Pisarz w każdą sobotę termina na następny tydzień przypadaiące, z wymienieniem nieruchomości, regulować się maiącéy, i osoby, którą podsędek z pomiędzy członków sądu, nie wyłączaiąc siebie do regulacyi wyznaczy, wypisać, i wyciąg takowy w zwykłém mieyscu obwieszczeń sądowych, wywiesić każe, gdzie aż do upłynienia terminu pozostaną.

Art: 19 W terminie regulacyi, członek sądu do takowéy wyznaczony zapisze do protokółu regulacyi stawienictwo zgłaszaiących się, wymieni zamieszkanie iakie każda z nich podług art: 27 i 157 prawa z 1818 o hypotekach w kraiu obrać powinna i w którém wszelkie wręczenia hypoteki tyczące się nastąpić maią; załączy do protokółu, obwieszczenie w sądzie wywieszone, tudzież w przypadku wyżéy w art: 17 przewidzianym, uwiadomienie do właściciela wydane i exemplarz Monitora, w którym obwieszczenie ogłoszoném zostało, a ieżeli ten, iako obeymuiący kilka obwieszczeń, lub w iedném obwieszczeniu wywołanie kilku niéruchomości, do innych akt załączonym został, zrobi o tym w protokóle wzmiankę, z wyszczególnieniem akt przy których się znayduie. Po czém przystąpi do regulacyi hypoteki zamieszczaiąc w protokóle wnioski i oświadczenie stawaiących, bądź zgodne, bądź różniące się, i zwracaiąc uwagę ich na Art: 152 i 153 prawa z r. 1818.

(Dokończenie w przyszłym Nrze.)

Urząd Municypalny miasta stołecznego Warszawy.

Podaie do wiadomości Publicznéy: że Kommissya Rządowa Wyznań Religiynych i Oświecenia Publicznego w zastósowaniu się do Artykułu 92. Ustawy Seymowéy z d. 13 Czerwca r, b. tudzież w wykonaniu przepisu zastrzeżonego Artykułem 3m. Postanowienia JO Xięcia Namiestnika Królеskiego z dnia 3. Listopada tegoż roku nominowała Ur: Kaietana Humnickiego do sporządzenia Aktów Cywilnych dla Ludu Wyznania Moyżeszowego w Cyrkule 5m. téy Stolicy a to w mieysce Ur. Jana Weycherta który z powodu wezwania na inną posadę od pomienionych obowiązków uwolniony został.

Warszawa dnia 26 Mca Grudnia 1825 r.

Radca Stanu Prezydent *Woyda.*

Sekretarz Jeneralny *Jachołkowski.*

W A R S Z A W A.

— *z Poznania.* — Archidyecezya Poznańska i Gnieźnieńska osieroconą została przez śmierć naczelnika pasterzaJ swoiego, JW. JXiędza Arcy-Biskupa Hrabi *Górzeńskiego*, który 20 Grudnia z południa rozstał się z tym światem. (*G. P.*)

— *Kalendarzyk historyczny* wydawany od kilku lat w Wiedniu przez *Hormaiera* i *Medniańskiego*, iuż był kilka razy zawierał przedmioty historyczne tyczące się Polski; w tegorocznym iest powieść historyczna pod tytułem: „*Zakonnice z Zawichostu.*“

— *Uwiadomienie.* — Piąty oddział dzieła pod tytułem: *Monumenta Regum Poloniae Cracoviensia*, obeymuiący: 1) pomnik Anny *Jagiellonki* — 2) Pomnik Michała *Korybuta* i Jana *Sobieskiego* z ich żonami — 3) Trumnę Jana *Kazimierza* — 4) Trumnę Władysława *Czwartego*, wyszedł na widok publiczny.

Szanowni prenumeratorowie mogą takowy odebrać w bibliotece publicznéy przy Królesko-Warszawskim Uniwersytecie, za okazaniem właściwego biletu. — Gdy zaś przy szóstym to iest ostatnim poszycie, który niezwłocznie wraz z textem wydanym zostanie, umieszczoną bydź ma lista imion tych, którzy kosztowne to przedsięwzięcie łaskawym przykładaniem się do tego kosztów wesprzeć raczyli, uprasza się o wyraźne wyszczególnienie i nadesłanie tak imion, iak godności szanownych prenumeratorów.

w Warszawie dnia 26 Grudnia 1825 r.

Samuel Bogumił *Linde* Radca Kom. Rz. Wyz. Rel. i Ośw. Publ. Ws. Cz. Deputacyi.

— Wyszła z druku *Kolenda na rok* 1826, czyli zbiór różnych wierszy, śpiewek z nowych Komedyo-Oper, baiek, epigramatów, Szarad i logogryfów. — Nabyć iéy można za Złp. 1 gr. 5, we wszystkich Księgarniach Warszawskich; tudzież Kantorach Kuryera.

— *z Krakowa.* — Na czwartém posiedzeniu seymu Rzeczypospolitéy krakowskiéy dnia 9 b. m. Reprezentant Tadeusz *Konopka*, z uwagi, iż w Królestwie Polskiém mocą uchwały seymowéy, a następnie dekretu Nayiaśnieyszego Cesarza Wszech Rossyy Króla Polskiego z dnia $\frac{1}{13}$ Czerwca r. b. 1825 zaprowadzone iest w témże Państwie systema kredytowe ziemskie, nadaiące bieg przymuszony listom zastawnym i upoważniaiące właścicieli ziemskich do spłacenia temiż biletami wszelkich summ na dobrach tego Państwa, po epokę pewną i oznaczoną prawnie zahypotekowanych, nie czyniąc różnicy między wierzycielami kraiowemi lub zagranicznemi; gdy w skutku téy ustawy obywatele tuteysi, lub instytuta maiące wierzytelności swe na dobrach Królestwa Polskiego zabezpieczone, znaglonemi bydź mogą do odebrania kapitałów swych li-

stami zastawnemi, które tylko po $\frac{4}{100}$ od kapitału aż do chwili zamienienia ich na brzęczącą monetę przez wyciąganie losowe przynosić będą; gdy w takiém położeniu rzeczy byłoby stratą ogólną kraiu, ieżeliby instytuta lub obywatele Królestwa Polskiego maiący w kraiu tuteyszym zahypotekowane kapitały, takowe w monecie poszukiwać byli upow ažnieni, a instytuta nasze lub obywatele tuteysi byli zmuszeni listy zastawne, które kursu wyrównywaiącego brzęczącéy monecie mieć nie mogą, brać za summy, które w monecie nie zaś w papierach wypożyczali; gdy Art. 11 kodexu cywilnego iawnie stanowi, iż cudzoziemcy takichże samych praw cywilnych używać będą w kraiu naszym, iakie są lub będą dozwolone nam za granicą; gdy w duchu tego artykułu Nayiaśnieyszy Król Saski, iako Xiąże Warszawski dekretem z dnia 14 Marca 1811 roku rozporządził, aby w przysądzeniu summ pieniężnych obywatelom Berła Nayiaśnieyszego Cesarza Austryi, którzy stósownie do istnących w kraiu tamteyszym ustaw wierzytelności obywatelom Xięztwa Warszawskiego przypadaiące biletami bankowemi wypłacali i wypłacaią, ścisła wzaiemność względem tychże obywateli zachowana była; gdy ten sam iest teraz względem Królestwa Polskiego przypadek, — radził mówca ażeby podobnież postanowić prawo, któreby wzaiemność tę upoważniło, dla czego żądał wezwania Senatu o inicyowanie stósownego proiektu.

Reprezentant *Lipczyński* przymawiaiąc się żądał przedstawienia izbie prawodawczéy uchwały seymu Królestwa Polskiego, system kredytowe stanowiącéy, dla przekonania, czy zostały podciągnięte kapitały przez instytuta tuteysze w Królestwie Polskiém posiadane.

Izba prawodawcza wniosek Reprezentanta *Konopki* wraz z przymówieniem się Reprezentanta *Lipczyńskiego*, Senatorowi rządzącemu przesłać postanowiła, a Marszałek seymu odłożył sessyą do dnia następnego.

PRZYJECHALI (dnia 26 27 i 28 Grudnia).

Hübner Reiestrator Królewski z Petersburga — Gaszyński Sędzia z Siedlec — Jussupow Borys Xiąże Szambellan z Wiednia — Liebhaber kupiec z Lipska — Husarzewski Adolf Hrabia z Lublina — Chociszewski Józef Hrabia z Drybusa — Potocki Michał Kasztelan z Helenowa — Starzyński Macićy Hrabia z Kaszowa.

WYJECHALI (dnia 26 27 i 28 Grudnia).

Łaszyńska Tekla Prezesowa do Płocka — Potocki Herman Hrabia do Żytomierza — Rossman Henryk Podpułkownik do Augustowa — Worcell Mikołay Hrabia do Kiiowa — Mirosławski Podpułkownik do Łomży — Russocki Kasper Pułkownik do Lübzen — Hornowska Anna Jenerałowa do Iłowa.

z Kopenhagi 11 Grudnia.

— Ze wszech stron nadchodzą wieści o smutnych skutkach Orkanów, które w końcu zeszłego i w początku bieżącego miesiąca na tuteyszych wybrzeżach panowały. Między innemi piszą z Aarborg pod dniem 7 b. m. „Na zatoce Kategat wiele bardzo smutnych zaszło przypadków. Przy Laeso leży 11 rozbitych okrętów. Kilka okrętów na otwartém morzu zatonęło a osady ich w przepaści morskiéy pogrążone. Co chwila o nowych słychać rozbiciach, a rozprzężone i z masztów ogołocone okręty co chwila burza spędza; nie masz na nich iednego człowieka. Z 25 okrętów które 16 i 20 z. m. z Zundu wypłynęły większa część stała się ofiarą rozhukanych bałwanów.“

z Frankfurtu 17 Grudnia.

— Baron *Liebermann*, nadzwyczayny Poseł i pełnomocny pruski Minister przy dworze hiszpańskim, przeieżdżał tędy dnia 11. Grudnia, dla udania się w mieysce swoiego przeznaczenia.

— Zaszczytne obstalunki które odbiera sławny rzeźbiarz Professor *Rauch*, nasz ziomek, są codziennie licznieysze. Oprócz kolossalnego bronzowego posągu, który ma bydź wystawiony w Munich ś. p. królowi bawarskiemu Maxymilianowi, polecono mu ieszcze zrobienie posągu na wierzch pomnika który wolne miasto Frankfurt pragnie wystawić na cześć nieśmiertelnego *Göthe*. Posąg ten większy nad postać naturalną, będzie wyrobiony z marmuru i wystawi siedzącego poetę. Zawarty został w tym względzie kontrakt z Panem Rauch dnia 7 Listopada w rocznicę przybycia Pana Göthe do Weymaru przez Pana Maurycego *Bethmann* znakomitego amatora sztuk nadobnych. W roku przyszłym rozpoczną prace około wystawienia pomnika. *(D. Frk.)*

— Donoszą z Ratyzbony pod dniem 12 Grudnia co następuie: „Upoważnieni iesteśmy oświadczyć publicznie, że nasz Koadjutor Biskup *Sailer*, niepracuie wcale nad nowym planem nauk, ani też nieotrzymał w téy mierze żadnego zlecenia.“

z Rzymu 29 Listopada.

— Nazaiutrz po exekucyi *Targhiniego* i *Montanarego*, znaleziono na wierzchu dołów w których byli pochowani, dwa laurowo wieńce i wielką ilość porozrzucanych kwiatów. Jest to zapewne dzieło iakiego zagorzelca, lub członka teyże saméy sekty.

— Wyrok wydany na 4 innych wspólników został wydrukowany, lecz go dotąd nie wielu osobom udzielono. Widać z niego że Pompeio *Garafolini* obrońca sądowy, i *Spadoni* kupiec, stowarzyszyli się w celu odebrania życia trzeciéy osobie w obawie aby ich nie wydała; słabość tylko téy osoby przeszkodziła wykonaniu zbrodni. Skazano ich obudwóch na karę dożywotnich galer. *Garafolini* miał prócz tego bydź obecnym przy exekucyi Targhiniego i Montanarego, lecz J. S. ułaskawił to zaostrzenie dekretu.

Dwóch innych wspólników *Gasparoni* i *Ricci* skazano na 10 lat do galer. Nie wydano ieszcze wyroku na kawalera *Spada* i dwóch innych; lecz zdaie się iż nietyle należeli do intryg sekty, i że ią porzucili przed popełnieniem zbrodni za którą poprzedni zostali zkazani; wnoszą z tego że ich kara nie będzie tak ciężka. *(Dz. frk.)*

— W skutek nowo wydanego rozkazu zniesiono w Mieście wszystkie stragany rybackie, i przedawanie ryb nastąpi tylko w 4ch przez Policyą oznaczonych mieyscach. Podobnież i oddalenie handluiących częstokroć śmierdzącym dróbiem z pobliskości Rotundy, przyczyni się wiele do zdrowia. Powiadaią że poprzednie rozporządzenia przeciwko wolnemu handlowi żywności, a szczególniéy ustawy Annony, będą znowu w całéy swoiéy mocy.

— Dnia 27. Listopada Margrabia Franciszek *Lucchesini* miał zaszczyt bydź przedstawionym we Florencyi Wielkiemu Xięciu Toskańskiemu w znaczeniu sprawuiącego interessa Króla Jmci Pruskiego.

z Paryża 17 Grudnia.

— Sąd przysięgłych Departamentu Sarthe osądził na posiedzeniu z 10 Grudnia sprawę podobną w okropności do zabóystwa *Fualdesa*; znayduie się w néy nawet osoba nakształt Pani *Manson*.

— *Gazeta Codzienna* słusznie nad tém ubolewa, iż publiczne rozprawy w przedmiocie antyreligiynéy dążności dwóch zaskarżonych dzienników, powiększały tylko zgorszenie; trudno bowiem aby obrońcy obwinionych nie mieli czasem przekroczyć granic przyzwoitości. Wina cała spada na niedorzeczność instytucyy, przez co dzieie się iż ściganie wykroczenia więcéy złego sprawić może, niżby dobrego sprawić mogłe ukaranie iego.

— Żołnierze francuzcy mieć będą teraz łóżka żelazne. Pierwsza dostawa 30,000 takich łóżek ma bydź 10. Stycznia na publicznéy licytacyi w entrepryzę puszczona.

— Na posiedzeniu Akademii lekarskiéy 22. Listopada, czytano pismo Dra *Villermé*, według którego od 1. Stycznia r. b. do 1. Października w samych pomieszkaniach 12 Cyrkułów miasta Paryża 1264 osób, to iest, 764 mężczyzn a tylko 500 kobiet, na ospę naturalną umarło. W Cyrkule Tuileries umarło tylko 11, w Cyrkule starego miasta 187, w Cyr. ogrodu botanicznego 309. Tam więc gdzie naymożnieysi byli mieszkańcy, i naymniéy przeciw wakcynie uprzedzeni, zaraza naymniéy ofiar zabrała. Średnia liczba zmarłych względem ludności Paryża (715,966) tak się ma iak 1 do 564, w ostatnim atoli powyżéy wymienionym Cyrkule iak 1 do 259. W Styczniu umarło tylko osób 11, we Wrześniu 461. Różnica śmiertelności między obudwoma płciami tak uderzaiąca, łatwo się da wyiaśnić, w szkołach bowiem i pensyach pokazało się, że z 4 dziewcząt iedna miała ospę szczepioną, a z 10 chłopców 1.

— Jest w Anglii sławny Mimik imieniem *Cooke*, celuiący między wszystkiemi innemi, których pełno po teatrach, szczególniéy zaś odznacza się osobliwością wyrażeń. Tak interessowna osoba nie mogła uyść gorliwości Administracyi teatru *Porte St. Martin*; zamówiony iuż iest na następne posiedzenie, i zacznie swoię sztukę nowém wcale dziełem, w którém uyrzymy go graiącego rolę do swego talentu zastósowaną. Otóż nowa zabawa!

— Podpisy dla dzieci Jenerała Foy wynosiły w wieczór dnia 13 Grudnia 453,526 fr. 13 cent.

— Jenerał Porucznik *Favereau* przyiaciel Jenerała Foy umarł w tych dniach.

z Londynu 12 Grudnia.

— Piękny niedawno wynaleziony kruszec zwany „złoto mozaikowe“ powszechną ściąga uwagę. Zapewniaią iż Król Jmć rozkazał wiele ozdób robić z tego metalu do Buckinghamhouse i do zamku w Windsor. Wynalazek ten iest skutkiem dwudziestoletnich doświadczeń; szczególniéy iednak od r. 1822 z podwoioną gorliwością starano się podnieść go do naywyższéy doskonałości.

— W radzie gminnéy Londyńskiéy toczy się teraz proces, czy syn przechrzty żyda (iako chrześcianin urodzony) może należeć do cechu lub nie; Korporacyą zaprzecza mu przywileiów iego rzemiosła służących (iest rzeźnikiem), uważaiąc go ieszcze za żyda.

— W Niedzielę rano (4 Grudnia) 18 domów w Manchester, z okropnym łoskotem zarwało się w rzekę Igwell. Mieszkańcy przewiduiąc to nieszczęście (rzeka bowiem podmyła fundamenta) dwoma dniami pierwéy opuścili domy, dla tego nikt nie postradał życia.

— Dom w Longwood w którym Napoleon mieszkał, zamieniono na stodoły i staynie. Piękny dom który Rząd angielski z wielkim nakładem budować począł, dotąd nieukończony, iuż ze wszech stron woda zacieka.

— Dziennik wychodzący w Baltimore mniema że, gdyby Amerykanie byli w stanie spieniężyć wartość swoich ostatnich spekulacyy na bawełnę, byliby na tém zyskali 17 milionów dolarów; lecz zdaie się iż powinniby się poczytać za szczęśliwych gdyby ukończyli ten interes ze stratą 10 milionów, z powodu protestowanych wexlów które im z Anglii przysłano.

— Pewien Kapitan Portugalskiego okrętu który przed niedawnym czasem opuścił zatokę Vigo, oznaymia, że Angielskim antreprenerom bardzo się powodzi w ich przedsiębierstwie, udało się im wydobydź kilka srebrnych naczyń, które się bardzo dobrze zachowały.

— Lord Major zawiadomił Dziekana Adwokatów Londyńskich P. Bolland, iż odtąd ci z Adwokatów którzy będą mieli sprawy na posiedzeniach w Old-Bailéy, znaydą tam obiad kosztem Lorda Majora urządzony. Rozporządzenie to iest tylko przywróceniem zwyczaiu który trwał przed 20 laty.

— Uczniowie Kollegium Westminsterskiego, zwyczaynie przed zaczęciem feryy Bożego Narodzenia grywaią sztukę Terencyusza; tego roku grali Andryankę.

— Bunty robotników w Anglii trwaią ciągle, niedawno stały się przyczyną zamieszań w *Wooton* nad Edge. Robotnicy z prządzarń zebrawszy się w znacznéy liczbie pod Naczelnictwem iednego, któremu dali tytuł Jenerała, udali się do rękodzielników pracuiących dla PP. Neal; połamali tam warsztaty, popsuli robotę, i łżyli kogo napotkali, bez względu na płeć. Poczém w liczbie około 300 udali się do fabryki PP. Neal, lecz ci wcześniéy ostrzeżeni, przygotowali się do obrony, i zagrozili iż strzelać będą skoro się tylko który szturmować odważy. Gdy pogróżka nic nie skutkowała, dali ognia, a tak rozpoczęła się bitwa w któréy kilku zbuntowanych pokaleczono. Policya nadszedłszy rozpędziła ich, lecz wszyscy zaraz udali się do pomieszkania PP. Neal, potłukli okna, popsuli wszystko co tylko napotkali. Przybyły w końcu oddział Hułanów rozpreszył całą bandę. Inny oddział woyska stoiącego garnizonem w Brystolu, gotów iest do działania skoroby tego okoliczności wymagały.

— *Z Vera Cruz* 25. *Września.* Dnia 23. przybył Officer z zamku St. Juan de Ulloa z propozycyami kapitulacyi, pod warunkiem atoli, iżby pozwolono dowódzcy twierdzy wysłać iednego z Officerów do Hawany końcem wywiedzenia się o prawdziwym stanie rzeczy. Jenerał *Barragon* odpowiedział wczoray, iż podróż do Hawany byłaby próżną stratą czasu, i ieżeli garnizon nie ma chęci wchodzić w układy korzystne w tym momencie, w krótce zmuszonym będzie zacząć swe działania zaczepne z połączoną iuż eskadrą w Sacrificios. Fregata *Libertador* o 44 działach uzbroiona w Londynie, pod dowództwem Kapitana Smith, przybyła iuż wraz z korwetą *Bravo.*

— *Morning Chranicle* umieścił drugi list P. James *Emerson* agenta Komitetu greckiego do P. Józefa *Hume* prezydenta tegoż Komitetu.

— Według listów odebranych w Gospodzie Lloyd, okręt przybyły z Hawany donosi, iż obiedwie eskadry iuż się spotkały, i były ieszcze w walce zaięte gdy okręt pomieniony ztamtąd odpływał.

» *Londyn* 3. *Listopada* 1825. — Mości Panie. Móy ostatni list z dnia 27 Października, pisany po powrocie z Grecyi, obeymował niektóre postrzeżenia o złych skutkach wynikłych ze złéy administracyi summ przeznaczonych dla Greków. W rzeczy samey temu to nadużyciu które tak często obwieszcza się we wszystkich obrazach spraw Grecyi, przypisać należy niewątpliwie wszelkie klęski téy nieszczęśliwey krainy, opatrzonéy zkąd inąd we wszystko co tylko iest potrzebném do tryumfu iéy sprawy. Nagromadzenie nadużyć iest oczywiście przyczyną niebezpieczeństwa zagrażaiącego iéy losowi, w chwili, gdy cała Europa miała przyiemną nadzieię, że Grecya wyydzie z tey strasznéy walki, oświecona, wolna i zwycięzka. Tym którzy z osobistego doświadczenia powzięli sprawiedliwe wyobrażenie o iéy przyszłéy pomyślności, przykro iest że ta nadzieia upadła. Lecz dla filantropów europeyskich, którzy przez ludzkość i wdzięczność zaymowali się losem Greków, których nadzieie i tkliwość wzmogły się były przesadzonemi doniesieniami o ich zwycięztwach i postępach, dwakroć iest boleśniey poznać, o ile się w tym względzie zawiedli. Łatwo daiąc wiarę wszystkim wieściom z ich życzeniami zgodnym, przyiaciele Greków chciwie chwytali wszelkie rapporta iakkolwiek były bezzasadne i wynikały z przechwałek greckich lub europeyskich interessów; wierzyli im bez żadney przeciwności, aż nareszcie doszły rzeczy do tego stopnia że w stałém przekonaniu, iż niepodobna aby sprawa tak święta i sprawiedliwa upaśdź mogła, tryumf iéy poczytali za nieomylny, iakkolwiek słabych i źle kierowanych środków do iego poparcia używano. Ktokolwiek ośmielił się iako naoczny świadek malować stan rzeczy w ich właściwém świetle, lub podawał sposoby usunięcia zawad przeszkadzaiących pomyślnemu wypadkowi woyny, stał się celem nienawiści która obarcza zwiastuiących złe nowiny, i ogłoszony był iako nieprzyiaciel wolności Greków. Jakiż skutek wyniknął z tego systematu uwodzenia i kłamstwa? Ludzie oszukani, słusznem przeięci są oburzeniem odkrywaiąc swoię własną słabość, albo też staią się oboiętnemi i zniechęconemi dla sprawy, któréy iedyną podporą są podłe podeyścia i nikczemne oszukaństwa.

Ci którzy przez źle zrozumianą politykę systematycznie rozgłaszali te fałszywe wiadomości, powinni byli myśleć, że nareszcie utratą wiary, honoru i reputacyi będą musieli odpokutować za przemiiaiące korzyści kłamstwem nabyte. Żaden rys narodowego charakteru Greków nie zmienił się mniéy iak talent ich do kłótni i podeyścia. *Seu versare dolos* Wirgiliusza, ieszcze nie zginęło, a intrygi rządu i podeyścia dowodców dziś ieszcze nowemu Iuwenalisowi dostarczyłyby tyle materyałów do satyry, ile poeta Grecki znalazł ich w Grekach swoiego wieku. Członkowie rządu nie taią się z tym systematem zmyśleń i przesady i iedynie tém się tłómaczą, że te środki potrzebne są do utrzymania zapału w narodzie. Środkiem używanym do tém większego podniecania go, są przesadzone podniesienia o zwycięztwach, o szczęśliwych negocyacyach lub o korzyściach mogących wyniknąć z iakiego obrotu ich nie zręcznéy polityki; rozgłaszaią one stylem figurycznym który się może podobać saméy tylko łatwowierności wschodniéy. Te rapporta krążą w dziennikach Europy z wszelkim rodzaiem modyfikacyi i uzupełnień i wymysłów samychże dziennikarzy, lub baiek których im dostarczaią korrespondenci Greccy z Konstantynopola, Smyrny, Liworno, Paryża i Londynu, aż nareszcie prawda tyle iest zasłoniona i przekształcona przez zmyślenie i kłamstwo, iż oczywiście w ostatnich trzech latach nie było żadney wiadomości o prawdziwym stanie Grecyi. Lecz teraz przyszły rzeczy do tego stopnia, że zasłona musiała koniecznie spaśdź, a prawda obiawiła się poniżaiącém żądaniem pomocy zagranicznéy, o którey naygorliwsi przyiaciele Grecyi przed rokiem mówili z szyderstwem, a które polityka Europy niepodobném czyni do uskutecznienia. Tak zakończyły się wszystkie nadęte opowiadania zwycięztw, gdzie tyle tysięcy ludzi zginęło, gdy przeciwnie nie sądzę (i te wiadomości doszły do mnie z pewnego zrzódła), aby Ibrahim w ciągu téy Kampanii 1,000 ludzi utracił, licząc w to walki przy Nawaryno i przy *młynach*, w któréy to drugiéy mówiąc nawiasem, poległo około 30 Turków. Toż samo dzieie się z opisem bitew morskich gdzie całe flotty wyleciały na powietrze a morze Egeyskie (Archipelag) było pokryte szczątkami okrętów i trupami nieprzyiacielskiemi; z długiemi oblężeniami lecz zakończonemi szczęśliwie, przez wzięcie Modona, Koronu i Patras. Boleść wynikaiąca z zawodu tych wszystkich nadziei tém przykrzeyszą się staie, gdy pomyślim sobie, że tym to kłamliwym doniesieniom przypisać należy wszelkie nieszczęścia Grecyi, ponieważ zwodniczą ufnością ukołysali czuyność tych których obowiązkiem było zaymować się interessami kraiu, i że ich niedbalstwo zrządziło nadużycia wielkiéy części środków, które lepiéy użyte iuż od dawna byłyby iego swobodę zabezpieczyły.

Te i tym podobne opisy zwycięztw, romansowego męztwa woysk lądowych i flotty, prawości ludu i nie wyczerpanéy zamożności kraiu, czyliż tak dalece nie zaćmiły oczu Komissarzy pożyczki, że wszystkie spodziewane z niéy korzyści aż dotąd zawiodły? Jakiż cel mieli ci którzy znaiąc położenie Grecyi posyłali ogromne summy co miesiąc? Zaiste nie dla kupienia broni i zapasów woiennych, ponieważ nie ma ich w kraiu i Grecy iuż się w nie skąd inąd opatrzyli. Nie można sobie wyobrazić aby tak ogromne summy były potrzebne do utrzymania siły woiennéy, ponieważ wiadomo dostatecznie, że dyrektor szkoły w Trypolizza i inni ludzie tegoż stopnia wydaią na dzień w stolicy Morei tylko 15 paras (około ośmiu groszy polskich). Jakież osobliwsze wyobrażenie mieć powinniśmy o patryotyzmie Greków, dowiaduiąc się, że tak znaczne summy potrzebne są do zapłacenia ludzi walczących za swoię wolność a nawet za swóy byt.

(Dokończenie w Dodatku.)

D O D A T E K

Do Numeru 156. MONITORA WARSZAWSKIEGO z dnia 29 Grudnia 1825.

(Ciąg dalszy z Londynu.)

Nie można zaprzeczyć że od czasu przybycia ostatniéy pożyczki duch chciwości i łakomstwa ogarnął wszystkie stronnictwa; iest to skutek apetytu iaki obudza każda nowa potrawa. W Grecyi, gdzie podług zasad nowości każdy tak się ceni iak iego sąsiad, ileż kłótni i niezgód codziennych stąd wyniknęło że powierzono administracyą i rozdział summ pożyczki bezsilnym i niezręcznym rękom? Lecz męztwo iest iednakże rośliną zakorzenioną w sercu każdego Greka, która chociaż na czas zagłuszona kąkolem wydobywa się nareszcie, a ieżeli niezręczna uprawa wyrodziła na chwilę iéy gałęzie iednakże iuż tyle doskonałych wydała owoców, że można się spodziewać że ieżeli Grecya w teraźnieyszéy chwili powróci do dawnéy czynności, zdoła zwyciężyć wszelkie przeszkody i wyyśdź z tryumfem z téy walki.

Dowiaduię się że kupiono i posłano dla użytku woyska wielką ilość trzewików których Grecy ani iednéy pary nie nosili, ponieważ przez nałóg i przesąd uprzedzeni są przeciw wszystkiemu co im posyłaią Frankowie. Kilka szelągów i kilka minut pracy wystarczy na zrobienie pary pantofli z niewyprawnéy skóry. Opatrywanie ich w trzewiki i narzędzia matematyczne i chemiczne iest niezręcznością wynikaiącą z nieznaiomości stanu tego ludu i z braku dokładnych rapportów zręcznych agentów o prawdziwych potrzebach woyny: i przez to rozerwano nadaremnie summy przeznaczone dla Greków.

Jednakże tyle ieszcze pozostało pieniędzy że dobre ich użycie może kray ocalić; lecz cóż się stało z entuzyazmem ludu i zapałem Europy? Czyliż nie zgubiło go zniechęcenie i smutek pochodzący z zniszczenia nadziei? Gdyby w téy chwili było trzeba nową składkę otworzyć dla Greków, iakże byłaby mała w porównaniu poprzedzaiących; każdyby się zapytał: Cóż dobrego zrobiono za pomocą poprzednich kontrybucyy i pieniędzy pożyczonych?

Ponieważ niepodobieństwem iest aby postęp rewolucyi mogła przyspieszyć drobiazgowa polityka teraźnieyszego rządu, spodziewano się że co się tycze ulepszeń które teraz zaprowadzić potrzeba, angielscy opiekunowie Greków nie będą naśladować ich systematu intrygi, lecz że na przyszłość we wszystkiém szczerze postępować zaczną. Nie iest pochlebną rzeczą dla naszego narodowego charakteru, że powiadaią iż prędzéy wdaiemy się z szczęśliwemi niżeli utrzymuiem nieszczęśliwych. Jak mniemam, dostatecznie zawiadomieni iesteśmy o położeniu Grecyi, iuż teraz nie zwiodą nas fałszywe rappora iakkolwiek one dowcipnie ubarwione bydź mogą. Sprawa Greków nie iest ani tak zła ani tak do rozpaczy przywiedziona iak to sobie powszechnie wyobrażaią. Już powiedziałem że Grecya posiada wszystko czego do iéy tryumfu potrzeba i że iéy brak tylko rady i pomocy kilku rozsądnych i utalentowanych ludzi, aby mogła użyć sił własnych. Aby tylko ci ktorzy maią siłę w swoich ręku użyli iéy z roztropnością i rozsądkiem, aby tylko umieszczono zdatnych Ajentów i przedsięwzięto skuteczne środki względem czuwania nad użyciem summ pozostałych, nie będzie potrzeba uciekać się do zmyśleń dla zapełnienia pism naszych pomyślnemi raportami o stanie Grecyi. Niechay ustaną nadużycia, niechay nie obracaią na zgubę Grecyi zasiłków które iéy zapewniła Opatrzność i iéy przyiaciele, niech roztropnie i poczciwie użyią iéy pieniędzy, a Grecya niezawodnie zadosyć uczyni nayświętszym nadzieiom iéy naygorliwszych przyiaciół. — Jestem i t. d. *James Emerson.*"

Zasługuie na uwagę że ten list, który ogłoszony był w Londynie iuż 7. Listopada, nie powtórzył aż do połowy Grudnia żaden Dziennik Paryzki, ani żadne gazety stałego lądu, zwyczaynie rozgłaszaiące powodzenie Greków. Czyliżby te pisma obawiały się otworzyć oczu swoim czytelnikom, których tak długo i tak grubo zwodziły? lub czyli też wstydzą się swoiéy roli dotychczasowéy? *(Dz. Fk.)*

WIADOMOSCI
LITERACKIE.

Histoire d'Angleterre, par le docteur John *Lingard* i t. d.

Historya Angielska, przez Doktora Lingard, *tłumaczona z Angielskiego na francuzkie przez Kawalera* Roujoux, *w Paryżu.* 1826.

(z Etoile.)

Historya Angielska, przez Dawida *Hume*, nie wiele czytana iest we Francyi. Mało książek wyszło na świat z takiém przeznaczeniem; bo nie tylko że się nikomu nie podobała na wstępie swoim, lecz doznała nayiększéy nagany i surowości krytyki. Autor sam to wyznaie, pomimo dumy filozoficznéy która się mieściła pod ociężałą powłoką: „Ze wszech stron, mówi, krzyki nieukontentowania na mnie powstały. Anglicy, Szkoci i Irlandczykowie, Wigowie i Torysowie, Konformiści i Dyssydenci, Niedowiarki i Dewoci, wszyscy się przeciwko mnie sprzysięgli. A co naygorsza, że gdy się to wszystko uspokoiło, moia książka popadła w zupełne zapomnienie. Móy księgarz zaledwie mógł przedać 45 Exemplarzy w ciągu pierwszego roku. »

Skąd mogło powstać to powszechne zaiątrzenie przeciwko Dziełu które późniéy stopniami dostąpiło zaszczytu nazywania się klassycznem? Zastanowienie się nad pierwszemi pismami Dawida *Hume* wytłómaczyć to potrafi. Od naypierwszéy młodości swoiéy, zaciągnąwszy się pod chorągwie filozofii, niszczącéy porządek towarzyski, okazał zaraz na początku iakiego to rodzaiu chwały był chciwym gdy wydał swoię *Rozprawę o naturze ludzkiéy*, a bardziéy ieszcze gdy zawołał w rozpaczy: « Jak to, książka moia ma umrzeć zaraz na początku! I nie będę tak szczęśliwym nawet żebym mógł obudzić gniew ludzi trzymaiących się religii! » Ta pierwsza głownia iego nie była ostatnią: pożerany chucią sławy i chcąc sobie zrobić Imie przez różne zgorszenia, ten młody Szkot nieznał iuż żadnego nad sobą wędzidła. Jego powątpiewania rozciągnęły się aż do nieśmiertelności duszy i do Istności Boga. Oburzenie się Publiczności było sprawiedliwą nadgrodą tego szaleńca który ze srogiém ukontentowaniem starał się wyrugować z serca człowieka wszelką pożyteczną wiarę i zagasić w niém aż do ostatniéy iskierki ten święty ogień który wynosi nad bydlę. Przekonany nareszcie, chociaż nieco późno, o nieważności zrobienia sobie zaszczytu i maiątku deklamacyami antichrześciańskiemi, powziął *Hume* myśl pisania historyi Angielskiéy. To wielkie przedsięwzięcie zaymowało resztę życia iego. Nie wiele Osób zna sposób którego się trzymał przy układaniu tego obszernego dzieła, co iednak iest potrzebném wiedzieć dla wytłumaczenia sobie wad téy książki. Zaczynaiąc w brew prawidłom sztuki i rozumu dzieło swoie od końca, dał nayprzód *Hume* historyą Sztuartów, w pięć lat potém dał dynastyi Tudor, nakoniec we dwa lata późniéy historyą pierwszych początków Wielkiéy Brytanii.

To postępowanie przewrotne nie mogło ziednać mu szacunku oświeconych czytelników. Co do publiczności ta tylko znalazła w Dawidzie przypomnienie Autora tylu pism gorszących które pierwéy wydawał, i iego historya tym sposobem uległa wzgardzie, w iakiéy żył sam pisarz od dawnego czasu. Lecz *Hume* który dla wyżywienia się, musiał długo mieszkać we Francyi, znalazł tam licznych członków.

Ich liczba powiększyła się gdy w roku 1773 Lord *Hertford*, iego Patron, przywiózł go do Paryża w znaczeniu Sekretarza Poselstwa. Było to właśnie w ten czas kiedy kończył swoię historyią. Jakiéż musiało bydź iego zadziwienie gdy znalazł w obcym narodzie przyięcie tak odmienne od tego którego doświadczał w swoim własnym kraiu. Towarzystwo Barona *Holbacha* które było główną częścią owoczesnego przemagaiącego stronnictwa, wzięło na siebie przyymować tego zamorskiego Kmiotra w stolicy Francyi ze wszelkiemi honorami. *Grimm* (ieden ze stowarzyszonych) zostawił nam niektóre ciekawe szczegóły zaślepienia się sekty do któréy sam należał. « Co iest nayzabawnieyszego, mówił, że nasze naypięknieysze kobiéty wydzieraią sobie grubego filozofa szkockiego który dosyć smakuie w ich towarzystwie. Jednakże iest ciężki, i bez żadnego dowcipu, i nie ma nic w sobie coby się podobać mogło tym przyiemnym małym stworzeniom które my nazywamy pięknemi kobietami. — Jesteśmy, mówi daléy, prawdziwie śmiesznym narodem. »

Wolter, nie wielki sędzia w historyi, i *Rousseau* ieszcze mnieyszy, chcieli przez naymocnieysze pochwały nadać wziętość grubéy historyi, *brata Dawida*. Przeciwnie *Mably* wpadł na nią bez żadnego przebaczenia i przeszył ią pociskami ostréy krytyki swoiéy. Prawda, iak to zwykle bywa, na średniéy drodze się znaydowała. Przyszedł czas, po upłynie-

niu większéy połowy wieku, mówić ią bez ogródki. Doktor *Lingard* wziął na siebie tę pracę i z chlubą dokonał przedsięwzięcia swoiego. Pierwsza Edycya iego nowéy historyi Angielskiéy rozeszła się iakby iaki modny Romans. W przedmowie do drugiéy edycyi, Autor tak się wyraża:

« Ciekawość oddawna wiodła mię do poznania dawnych naszych dzieiów. Przekonałem się że wiele z nich czerpano, lecz więcéy ieszcze zaniedbano; że naylepsza nasza historya (*Hume*) była pełna błędów którą poprawić wypada i przemilczała o wielu rzeczach, o których mówić należy; i że było pożytecznie zaiąć się nową pracą dla sprostowania niedokładności pierwszéy. Móy plan z początku na tém się ograniczał; lecz nie miłe takie zatrudnienie żeby szukać tylko błędów, chociażby w celu ich poprawy. Dałem więc pokóy przerabianiu, a wziąłem się do napisania własnego dzieła które teraz wydaię. »

Idąc za tym duchem poszukiwania i sumienności który powinien bydź przewodnikiem literatów, a szczególniéy dzieiopisarzów, przetrząsał *Lingard* nietylko dawne dzieie Brytanii; radził się nadto bibliotek stałego lądu, mianowicie francuzkich i hiszpańskich, z których wyczerpnął wiele szczegółów o panowaniach Maryi i Elżbiety. Zadziwi to może naszych liberalistów, którzy mówią zawsze o *filozofii historyi*, chociaż nie znaią ani historyi ani filozofii, gdy się dowiedzą, że autor w tém pysznem nazwisku widzi tylko *filozofiią romansu*, porównywaiąc tych mniemanych filozofów do gazeciarzy, którzy maią zwyczay tłómaczyć zdarzenia po swoiemu, naciągaiąc *facta* do swoich marzeń, i wyprowadzaiąc bezwstydnie nieomylne wnioski z zasad uroionych tylko w ich głowach.

Początek dzieła *Lingarda* zaczyna się od roku 55 przed narodzeniem Chrystusa, kiedy Juliusz Cezar po raz pierwszy przeszedł ciaśninę i stanął na ziemi Wielkiéy Brytanii. Wyprawa ta była bez skutku. Cezar we trzy miesiące wrócił na stały ląd. *Lingard* wymawia mu że o zwycięztwach swoich dał przesadzone wyobrażenie do tego stopnia, iż Senat Rzymski nakazał publiczne uroczystości. Jednakże prawdą iest, iż Cezar mówi tylko o téy wyprawie, iako o prostém wylądowaniu, w celu rozpoznania brzegów i ludzi *(quod genus hominum)* mieszkaiących na téy nieznaiomey Gaulom wyspie, chociaż im tak bliskiéy. W następnych dopiero wyprawach wódz Rzymian opatrzył się w sposoby do iey zawoiowania i podbicia. Lecz nie było w iego przeznaczeniu aby to dokonał, i dla tego Tacyt słusznie utrzymuie, że Juliusza Cezara uważać można nie iako zwycięzcę który podbił Wielką Brytanią, lecz iako tego który przygotował następcom sposoby do iey zawoiowania.

Po stu leciech woien i zaburzenia, panowanie Rzymian w południowéy części wyspy dopiero ustaliło się za czasów Domicyana; lecz nowi poddani Rzymu byli zawsze dzikiemi; chwała ich oświecenia należy się tam, iak wszędzie, religii chrześciiańskiey.

Poprzednicy Doktora *Lingard*, i sam *Hume*, nawięcéy zaniedbali tę część historyi kiedy poznanie prawdziwego Boga i przepisy Ewangelii wprowadzone zostały do Wielkiéy Brytanii. Lecz *Hume* iako filozof, musiał gardzić wszystkiém co się tycze religii. I cóżby mu z tego przyszło, choćby był wiedział epokę w któréy iego przodkowie przestali uwielbiać słońce i zabiiać ludzi na ofiarę? Autor nowéy historyi przeciwnie, nie wstydzi się tego że iest chrześciianinem i nawet sługą Kościoła. Pod tym względem ma dwoiakie prawo bydź słuchanym w tém wszystkiém co się tycze zaprowadzenia chrześciiaństwa u dzikich Bretonów.

Trzymaiąc się światłéy krytyki, *Lingard* odrzuca podanie które przypisuie SS. Apostołom Piotrowi i Pawłowi chwałę opowiadania słowa Bożego w Wielkiéy Britanii. Lecz nie ma wątpliwości, iż od naypierwszych czasów, byli na téy wyspie chrześciianie którzy się znosili z Kościołem Rzymskim. Przed końcem drugiego wieku wiara oświeciła nawet niepodległe narody w północnéy części Brytanii, co zaświadcza Tertulian temi pięknemi słowy: *Britannorum inaccessa Romanis loca, Christo vero subdita.* (Mieysca niedostępne orężowi Rzymian, są iednak Chrystusowi podległe). Odległość tych nowych chrześciian nie mogła ich zasłonić od prześladowania Cesarzów Dioklecyana i Maxymina; krew męczenników płynęła nie tylko nad brzegami Tamizy ale i w górach Szkocyi.

W następnym późnieyszym rozbiorze przekonamy się, że *Lingard* z nie mnieyszą usilnością starał się udokładnić Dzieie późnieyszych wieków Swoiéy Oyczyzny.

Nowe doświadczenia z parną strzelbą.

Gdy iednemu z Królów francuzkich radzono aby zakupił sekret sztuki morderczéy która miała wydoskonalić narzędzia zabóycze woienne, Monarcha zakupił sekret i kazał go spalić. Inaczéy się dzieie w Anglii. Widzimy z doświadczeń czynionych przez Inżeniera *Perkins*, z iaką usilnością nagradzaią tam Naczelnicy i inni Officerowie Artylleryi wynalazek machiny piekielnéy która ma zniszczyć od razu wszelką odwagę woyska nieprzyiacielskiego, i na wzór wulkanu zagrzebać całe massy w kilku godzinach. Co Anglia wynaydzie to inni wydoskonalą; w każdym przypadku początek tego okropnego wynalazku od niéy słusznie pochodzić będzie.

Oto są niektóre szczegóły tych doświadczeń czynionych świeżo w przytomności Xięcia Wellingtona: Pierwsze doświadczenie czynione było z kulami armatnemi przeciwko blasze żelaznéy, która ie przyymowała o 35 kroków od wystrzału i w proch obracała. — Drugie doświadczenie. Strzelano do iedenastu bali dębowych na cal ieden za drugim stoiących, kule przechodziły wszystkie na wylot. — Trzecie doświadczenie. Strzelano do blachy żelaznéy na cal grubéy, którą kule na wylot przechodziły. Ciśnienie pary, które sprawia te wszystkie nadzwyczayne skutki iest tylko 65 razy gęscieysze od zwykłéy atmosfery, czyli dwa funty na ieden cal kubiczny. Wszelako Pan *Perkins* może ze wszelką pewnością powiększyć ciśnienie 200 razy gęściéy od atmosfery.

Wystrzały parne wydaią huk podobny do prochowych. — Słychać go było w okolicy w któréy strzelano.

Po tych pierwszych próbach wynalazca okazał doświadczenia swoie z ręczną bronią; u armaty przymocowane iest koło w kierunku równoległym do ziemi. Z tego koła 100 kul karabinowych na iednę minutę wychodzi, które wszystkie przeszyły na wylot bale, iedne na drugich położone i składaiące grubość stóp *dwunastu*. Skutki byłyby ieszcze bardziéy uderzaiące gdyby zamiast ołowianych użyto kul żelaznych.

Wynalazek Pana *Perkins* polega na zasadzie wysokiego ciśnienia pary i może być zastósowany do wszelkiego rodzaiu strzelby daiąc iéy moc większą podług potrzeby. Wydobywanie pary dzieie się z wielką oszczędnością wody i materyałów palnych, bez naymnieyszego niebespieczeństwa explozyi.

Podług obrachunku takie są korzyści oszczędności co do prochu. Przypuszczaiąc, iż 250 kul karabinowych puszczanych będzie w minucie z ręczny broni parnéy, czyli 15,000 kul na godzinę, prochu byłoby potrzeba do tego 15,000 uncyów, czyli wydatku 15,000 funtów na godzin szesnaście. Proch kosztowałby 425 franków; gdy przeciwnie Pan Perkins może ten sam wystrzał uskutecznić pięciu koszami węgli na godzinę, co na 16 godzin kosztuie tylko 3 do 4 franków.

ROZMAITOSCI.

— Przed kilką laty nieiaki *Aubert* pułkownik w służbie Danii wydał pisemko o zaięciu Hamburga przez Francuzów i Duńczyków. Jego dzieło zawierało w sobie wiele obelg przeciw Jenerałom i officerom duńskim; nawet powstawało na osobę Króla. Autor ścigany był i uwięziony, lecz pozyskał pozwolenie wyyścia z więzienia i na słowo udał się do Hamburga gdzie od dwóch lat wyłącznie zatrudniał się interessami handlowemi. Mniemano że sprawa iego poszła w niepamięć gdy niedawno trybunał skazał autora na pięć lat więzienia i na znaczną opłatę. Wyrok ten przesłano Panu *Aubert* który z podziwieniem wszystkich udał się do Kopenhagi i poszedł do więzienia. Opinie pułkownika *Aubert* wszystkich były dawniéy oburzyły. Jego postępowanie obudza teraz naymocnieysze zaięcie i uwielbiaią wierność z którą dotrzymał słowa swego, pomimo że był pewnym iż przebaczenia nie otrzyma.

— Wielką iest zbrodnią w Laponii ożenić się z dziewczyną bez zezwolenia iéy krewnych lub przyiaciół. Kiedy mężczyzna stara się o kobietę, zwyczay wymaga aby zaprosił wspólnych przyiaciół na *gonitwę*. Wolno iest kobiecie stanąć w zawodzie o ⅓ bliżéy mety, tak dalece że niepobna iéy dogonić, ieżeli tego nie zechce. Jeżeli ucieknie przed swoim kochankiem, ten musi się wyrzec posiadania iéy, albowiem poczytuią za hańbę ponowienie propozycyy małżeństwa. Jeźli panna kocha tego co się o nią stara, lubo zaczyna biedz prędko, aby się przekonała o iego miłości, iednak nie potrzebuie złotych iabłek Atalanty aby swóy bieg zwolnić, znaydzie zawsze iaką dogodną przyczynę dla któréy ią dogonią nim doydzie do mety. Tym to sposobem kobieta nie bywa nigdy przymuszona iśdź za mąż przeciwko swoiéy skłonności i temu to zwyczaiowi winni są Lapończykowie to szczęście które, na łonie ubóstwa, panuie w ich domowém pożyciu. *(D. P.)*